Xalqaro transport tashuvlari xaqidagi konvensiyalar

7-MAVZU

Reja

- Xalqaro transport logistikasida autsorsing va insorsing tushunchalari moxiyati.
- Tashish jarayonlarini tartibga soluvchi qoidalarning asosiy hujjatlari.
- Xalqaro transportdan foydalanish hakidagi konvensiya.

kullabs.com

Xalqaro transport logistikasida autsorsing va insorsing tushunchalari moxiyati

Xalqaro transport huquqi, eng avvalo

suv yo‘llaridagi tashuvlar uchun ishlab chiqilgan

Hozirgi kunda xalqaro transport huquqi konvension tusga ega bo‘lib

xalqaro savdo huquqi bilan chamcharchas bog‘langan

Xalqaro miqyosda transport faoliyatini tartibga solish ikki turdagi konvensiyalar yordamida amalga oshiriladi:

Birinchidan	Ikkinchidan
• cheklangan sonli davlatlar orasida tuzilgan lokal darajadagi konvensiyalar	• global ahamiyatga ega bo‘lgan, xalqaro tashkilotlar, eng avvalo BMT rahnamoligida tuziladigan konvensiyalar

Xalqaro trasnsport huquqi

Xalqaro trasnsport huquqini ishlab chiqadigan eng kuchli tashkilot – bu BMTdir

BMT qoshida beshta mintaqaviy komissiyalar faoliyat olib boradi

- BMTning Savdo va rivojlanish bo‘yicha konferensiyasi (YUNKTAD),
- Yevropa Iqtisodiy Komissiyasi (YEEK)dagi ichki transport qo‘mitasi,
- BMTning Xalqaro savdo huquqi bo‘yicha komissiya (YUNSITRAL) lari kiradi

BMT boshchiligida

Bugungi kungacha BMT boshchiligida transportga oid 50 dan ortiq konvensiyalar, kelishuvlar va protokollar

- Bu huquqiy hujjatlar yo‘l harakati va belgilari borasidagi munosabatlar
- transport vositalarining xarakteristikalari,
- tashuvlarni tashkil etish,
- tashuvlarni amalga oshirishdagi hujjatlashtirish,
- transport infrastrukturasi,
- xavfli yuklarni tashish,
- ichki kema qatnovlari,
- tez eskiradigan yuklarni tashish va boshqalardagi munosabatlarni tartibga soladi.

Turli davlatlarning qonunchiligi

Turli davlatlarning qonunchiligi va savdo sohasidagi an'analarining har xilligi tufayli

barcha portlarda yukka javobgarlik, hujjatlashtirish, sug'urta qilish turlicha bo'ladi

Ana shu munosabatlarni unifikatsiyalash uchun 1936 yili birinchi bor

Xalqaro tijorat terminlarining zamonaviy nashri "Inkoterms-2010"

ingliz va fransuz tillarida chop etilgan va 2010 yildan buyon amal qiladi

Transport sohasidagi xalqaro kelishuvlar quyidagi turdagi huquqiy, tashkiliy, texnik va tijorat masalalarini qamrab oladi:

- alohida turdagi transport faoliyatining umumiy prinsiplari;
- xalqaro tashish vositalarini tashkillash;
- yo‘lovchilar va yuklarni tashishning tijorat shartlari;
- yuklarni tashishga tariflar, fraxt stavkalari;
- davlatlararo transport aloqalarini rivojlantirish;
- ma’lum rejimdagi yuklarni qayta ortish, saqlash va tashish shartlari;
- xalqaro tashuvlarda yuk egalarining egalik huquqlarini himoya qilish masalalari;
- atrof-muhitni ifloslantirishning oldini olish.

Turli xil transport turlari bo‘yicha xalqaro tashkilotlar

Shuni alohida ta’kidlash joizki, turli xil transport turlari bo‘yicha xalqaro tashkilotlar tuzilgan va faol ishlamoqda			
Temir yo‘l transportida Temir yo‘llar hamkorligi tashkiloti *(TYHM),	Yuk vagonlarining umumiy parki (YUUP),	TYHM qoshidagi transport huquqi bo‘yicha doimiy guruh,	Xalqaro temir yo‘llarining markaziy byurosi va boshqalar.

Transport turlari bo’yicha tashkilotlar

Avtomobil transporti bo‘yicha nodavlat tashkiloti

- Avtomobil transportining xalqaro birlashmasi (IRU)

Havo transporti bo‘yicha

- fuqaro aviatsiyasi masalalari bo‘yicha (IKAO)
- nodavlat tashkilot – Havo transportining xalqaro assotsiatsiyasi (IATA) faoliyat ko‘rsatadi

Dengiz transportida Hukumatlararo dengiz tashkiloti

- Boltiq xalqaro dengiz konvensiyasi, Xalqaro dengiz qo‘mitasi
- Kema egalarining xalqaro assotsiatsiyayasi mavjud

Tashish jarayonlarini tartibga soluvchi qoidalarning asosiy hujjatlari

- Quyida turli transport turlari bo‘yicha asosiy konvensiyalar haqida qisqacha ma’lumot keltirilgan.
- **Xalqaro dengiz yo‘llari**.
- **Xalqaro daryo yo‘llari.**
- **Xalqaro temir yo‘llari.**
- **Xalqaro havo yo‘llari.**
- **Xalqaro avtomobil transporti.**
- **Xalqaro aralash yo‘llar.**

Xalqaro dengiz yo‘llari.

Dengiz tashuvlari bitimi ishtirokchilari orasidagi munosabatlar va konosamentning huquqiy statusini belgilovchi kelishuv

- 1924 yilda qabul qilingan Konosamentning bir qancha qoidalarini unifikatsiyalash to‘g‘risidagi Bryussel konvetsiyasidir (Gaaga qoidalari)
- 1968 yili Bryussel protokoli bilan bu konvensiyaga bir qancha o‘zgartirishlar kiritilgan
- Hozirgi vaqtda Bryussel konvensiyasida 70 dan ortiq davlatlar ishtirok etadi

1924 yilda qabul qilingan Bryussel konvensiyasi ustida rivojlanayotgan davlatlar tanqidlari natijasida

- 1978 yili BMT tomonidan Yuklarni dengiz tashuvlari to‘g‘risida “Gamburg qoidalari” nomi bilan mashhur konvensiya qabul qilindi.

Yo‘lovchilar va bagajning dengiz tashuvlari

Dastlab, 1961 yilda qabul qilingan	Yo‘lovchilar dengiz tashuvidagi ba’zi qoidalarni unifikatsiyalash to‘g‘risidagi xalqaro konvensiyaga asosan tartibga solingan
Keyinchalik, 1987 yili	yo‘lovchilarni, ularning bagajini, transport vositalari va qo‘l yukini dengiz tashuvlari to‘g‘risida yangi konvensiya (Afina konvensiyasi) joriy etildi.

Xalqaro daryo yo‘llari.

Dunay daryosida

- xalqaro tashuvlarni tartibga solish bo‘yicha masalalar to‘plami
- dunay bo‘yi davlatlari orasida tuzilgan Bratislava kelishuvlari asosida amalga oshiriladi.

Bu kelishuvlardan birinchisi 1955 yilda

- Bolgariya, Vengriya, Ruminiya, Sobiq Ittifoq va Chexoslavakiya davlatlari orasida tuzilgan.

Xalqaro temir yo‘llari.

Temir yo‘l tashuvlari bo‘yicha eng universal ko‘p tomonli kelishuvlardan biri

Yuk tashuvlari to‘g‘risidagi va yo‘lovchilartashuvlari to‘g‘risidagi Bern konvensiyalaridir

Bern konvensiyasining bugungi kunda 1980 yildagi tahriri (KOTIF) amal qilib,

unda ko‘plab Yevropa va qator Osiyo va Afrika davlatlari ishtirok etadi.

Xalqaro havo yo‘llari.

Havo transporti bo‘yicha xalqaro kelishuvlar

- 1929 yilda Varshavada imzolangan
- keyinchalik Gaaga bayoninomasi (1955 yil)
- Gvatemala (1971 yil)
- Monreal (1975 yil)
- 1929 yilgi konvensiyaga tuzatishlar kiritish to‘g‘risida 1955 yilda Gaagada imzolangan bayonnoma”

O‘zbekiston Respublikasi

- Ko‘rsatilgan bayonnomaga O‘zbekiston Respublikasi
- Varshava konvensiyasi muntazam havo tashuvlarida qo‘llaniladi
- Nomuntazam (charter) havo tashuvlarining huquqiy asosi

Xalqaro avtomobil transporti.

Bu transport turi tashuvlari avtomobil transportida

- xalqaro yuk tashuvlari konvensiyasi (1961 yil)
- Xavfli yuklarni avtomobil tashuvlari to‘g‘risidagi Yevropa xalqaro kelishuvlari (1968 yil)

Xalqaro avtomobil tashuvlarida bojxona jarayonlari

- Yevropa davlatlari miqyosida soddalashtirish maqsadida 1959 yili
- 1975 yili bu konvensiyaning yangi tahriri qabul qilingan

Xalqaro aralash yo‘llar.

Xalqaro aralash yo‘llar

- 1970 yillarda bir qancha tashkilotlar to‘g‘ridan-to‘g‘ri aralash tashuvlar to‘g‘risida kelishuv
- 1980 yili BMTning Yuklarni aralash tashuvlari to‘g‘risidagi xalqaro konvensiyasi qabul qilindi.

Xalqaro transportdan foydalanish haqidagi konvensiya.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti birinchi I.A.Karimov ta’kidlaganidek

«Strategik ahamiyatga molik masalalar,

muhim iqtisodiy va xo‘jalik masalalari bo‘yicha,

pul va valyuta muomalasi bo‘yicha qarorlar qabul qilish,

xo‘jalik yurituvchi sub’ektlar faoliyatining huquqiy shart-sharoitlarini yaratish,

ekologiya masalalari, umumrespublika transport va muhandislik kommunikatsiyalarini rivojlantirish,

yangi tarmoqlarni vujudga keltiradigan ishlab chiqarishni barpo etish masalalari davlat miqyosida hal etilishi lozim».

O‘zbekiston Respublikasida

Bizning davlatda o‘tkazilayotgan yirik miqyosli iqtisodiy islohotlar

- transport tor yo‘llari muammosi O‘zbekiston uchun hal etilishi zarur masalalardan biri hisoblanadi
- O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 1996 yil 16 aprelda Vazirlik va idoralarning BMT
- YEI va boshqa xalqaro tashabbuslar bo‘yicha transport tor yo‘llari
- mintaqaviy loyihalarni shakllantirish bo‘yicha vazifalarni ishlab chiqish va amalga oshirish ishlarini tashkil etish

Ishchi guruhining birinchi navbatdagi vazifalari belgilandi:

1) Muvofiq vazirlik va idoralar bilan birgalikda transport tor yo‘llarini tashkil qilish

2) O‘zbekiston Respublikasi qonun tuzish va chiqarish va me’yorlash aktlarini takomillashtirish

3) o‘z ichiga ko‘p masalalarni qamrab olgan bitimni imzolash

O‘zbekiston qo‘shni mamlkatlar hududlari orqali jahon dengiz kommunikatsiyalariga chiqish

- Jahon dengiziga chiqish bo‘yicha katta muqobil variantlari ta’minlashga intilish
- Shu munosabat bilan 1992 yil 14 avgustda imzolangan uch tomonli hukumatlararo bayonnoma
- Jahon dengiziga chiqish bo‘yicha katta muqobil variantlari ta’minlashga intilish
- 1993 yil 3 oktyabrda Mozor-Sharifda imzolangan bayonnoma

O‘zbekiston-Qirg‘iziston-Xitoy transport yo’li

Ushbu transport tor yo‘li tarixiy mavjud bo‘lgan

- Andijon-O‘sh-Sariqtosh-Ergashtom-Qashg‘ar avtomobil yo‘li
- uzunligi 315 km, shundan 40 km (A-373 yo‘li) O‘zbekiston hududidan o‘tadi
- yo‘lning qolgan qismi M41 yo‘lining qismi hisoblanadi
- O‘sh-Sariqtosh yo‘nalishining bir qismi ikki dovon (Chig‘irchi-2406km va Taldiq - 3615km

Sariqtosh - Ergashtom

Sariqtosh - Ergashtom (80km) qismi esa qayta tiklashni talab etilayotganligi sababli avtomobil harakati uchun yaroqsizdir

- Tor yo‘l murakkab tog‘ relefli joy bo‘yicha o‘tadi va katta investitsiyalarni talab qiladi

Ushbu transport tor yo‘li iqtisodiy jihatdan eng qulay ekan

- negaki u nafaqat masofani sezilarli qisqartiradi
- balki eng kam transport xarajatlari bilan Xitoy ichkarisiga tashishlarni amalga oshirish imkonini beradi.

Boshqa transport tor yo‘llari

Transport tor yo‘llari ishlarini muvaffaqiyatli tashkil etish va faoliyat ko‘rsatish uchun

Ushbu loyihalarning amalga oshishiga manfaatdor bo‘lgan xalqaro tashkilotlar

Loyihaning iqtisodiy maqsadga muvofiqliligi yaqqol ko‘rinib turibdi

Janub va Shimol, G‘arb va Sharq aloqalarining mustahkamlanishi